

Návrh na sjednocení ÚVES a KSlav

Návrh na sjednocení ÚVES a KSlav

Vedení FF UK zformulovalo v létě roku 2000 návrh, který byl předmětem diskusí po celá devadesátá léta a jehož realizaci mnozí odborníci očekávali či požadovali. Jde o sloučení Katedry slavistiky s Ústavem východoevropských studií.

STRUČNĚ Z DĚJIN

Katedra slavistiky má za sebou na Karlově univerzitě více než stopadesátiletou historii, na níž participovaly osobnosti jako František Ladislav Čelakovský, Václav Hanka, August Schleicher, Josef Zubatý, Jan Gebauer, Jaroslav Kurz, Leopold Geitler nebo Bohuslav Havránek. Stejně jako v případě většiny ostatních pracovišť, období rozkvětu a slávy (například v akademickém roce 1928/29 se na obor Slovanská filologie zapsalo plných 30% všech začínajících studentů Filozofické fakulty!) se střídala s krizemi, úpadkem a ideologickou indoktrinací, obzvláště po roce 1948, kdy byla slavistika – a tím spíš rusistika – vystavena politickým tlakům.

Po druhé světové válce se výrazně zvýšil počet studentů rusistiky, která byla od počátku 20.let jedním z devíti oddělení Slovanského semináře, jak se tehdy pracoviště nazývalo, a od roku 1922 měla dvě vlastní stolice, obsazené profesory Francevem a Ljackým. Počátkem 50.let pak byla osamostatněna katedra rusistiky, rozdělená na sekci literárněvědnou a lingvistickou. Od roku 1960 se pracoviště skládalo z Katedry ruského a ukrajinského jazyka pod vedením

profesora Barneta, z Katedry ruské a sovětské literatury v čele s profesorem Miroslavem Drozdou a z Kabinetu lidové slovesnosti. V témž roce 1960 byl na filozofickou fakultu přenesen Ústav ruského jazyka a literatury, jehož ředitelem byl Bohuslav Ilek (dřívější název zněl Vysoká škola ruského jazyka a literatury, jejím prvním šéfem byl Bohumil Mathesius).

Roku 1993 došlo po částečném personálním odstranění následků období „normalizace“ k přejmenování pracoviště na Ústav východoevropských studií. Tendenci k širšímu, „areálově“ pojatému a svobodnému studiu oborů, které se zde vyučovaly, potvrdil později vznik nepoččetného, avšak energicky se rozvíjejícího baltistického kabinetu.

KROKY K ZNOVUSJEDNOCENÍ

Samostatnost bohemistiky na české univerzitě nevyvolává sebemenší pochyby. Avšak dělit do dvou pracovišť obory, které tradičně všude na světě patří do slavistiky, se nejeví se jako logické a oprávněné. Tím spíš, že známe důvody a okolnosti, které k tomuto rozdělení vedly a provázely je – a neidentifikujeme se s nimi.

Rozhodnutí o znovusjednocení přijali ti, koho se bezprostředně týká, totiž studenti i zaměstnanci obou pracovišť, jako konsekventní a podložené argumenty. Během odborného kolokvia zaměstnanců a doktorandů Katedry slavistiky a Ústavu východoevropských studií se několikrát projednávaly otázky spojené s koncepčními i organizačními aspekty sjednocení. Kromě toho měli všichni interní zaměstnanci a interní doktorandi možnost vyjádřit se k předestřeným bodům v písemné podobě. Problematika znovusjednocení byla také námětem dvou schůzí a následně i řady konzultací a diskusí. Počátkem října r. 2000 děkan návrh představil a zároveň jmenoval vedoucího/ředitele obou pracovišť, na schůzi po skončení zimního semestru byla přednesena podrobná zpráva o průběhu a plánovaném harmonogramu celého procesu. Vzhledem k míře a

způsobu projednávání lze souhlas těch, koho se nová situace bude bezprostředně týkat, považovat za konsensuální a neproblematický.

Během zimního semestru 2000 bylo také již podniknuto několik kroků, směřujících k postupné a plynulé fúzi obou pracovišť.

Předně se konstitovalo již zmíněné odborné kolokvium, jehož náplní jsou především vystoupení zaměstnanců a doktorandů, během nichž seznamují své kolegy s tématy a problémy, na nichž právě pracují, respektive s problematikou a metodologií svých disertačních či habilitačních prací. Po shrnutí tezí následuje hlavní část zasedání, totiž diskuse na základě předchozí znalosti podkladů, které jsou k dispozici vždy s předstihem. Tento systém, umožňující seznámit se každý měsíc se čtyřmi pracemi kolegů a odborně je projednat, směřuje ke vzájemnému seznámení a k pokusu o vytvoření různorodého, nicméně společného badatelského kontextu, který dosud na obou pracovištích citelně scházel. Kromě toho umožňují tato setkání probrat společně i záležitosti organizační či koncepční, aniž by bylo nutné svolávat čistě administrativní schůze.

Druhým krokem bylo splnutí finančních prostředků a přidělení společného střediskového čísla. Zároveň probíhá sjednocení internetové prezentace obou pracovišť. Již nyní se ukazuje, že tento proces vede k obohacení informačního servisu, který pracoviště adresuje všem vnějším zájemcům i uživatelům z řad svých zaměstnanců a studentů.

Třetím krokem, který by měl zjednodušit chod obou pracovišť a učinit jej efektivnějším a profesionálnějším, bylo rozhodnutí přijmout nového šéfa sjednocující se administrativy. Na základě konkurzu byla vybrána zkušená osoba, schopná akceptovat styl současné komunikace a administrativy.

Čtvrtým krokem bylo rozhodnutí zavést takovou strukturu pracoviště, která by umožňovala vskutku efektivní komunikaci uvnitř i navenek – a hlavně účelné rozdělení nejrozličnějších

úkolů, které před pracovištěm stojí, včetně adresné odpovědnosti za jejich splnění. Neméně významným efektem nové struktury by měla být schopnost pracoviště uvažovat o vlastním rozvoji a vyhlídkách, o svých mezích a perspektivách. Za tím účelem byla jmenována Užší ústavní rada, sestávající ze sedmi členů. Tři sekce jsou koncipovány podle tří volně pojatých kulturně teritoriálních celků: sekce východoslovanských studií (vede ji doc. V. Blažek), sekce jihoslovanských studií (vede D. Zbiralová, PhD.) a sekce západoslovanských studií a baltistiky (Mgr. P.Štoll). Vlastní sekci mají také doktorandi, momentálně relativně početná skupina spolupracovníků, kteří se podílejí i na výuce (Mgr. J.Doležal). Užší rada má svou tajemnici či koordinátorku (PhDr. Jitka Stiessová), automaticky do ní patří zástupce ředitele a ředitel. Uvedené sekce zahrnují všechny obory a specializace, které se na našich pracovištích v současné době pěstují. Jsou to: rusistika, ukrajinistika, lettonistika, lithuanistika, bulharistika, slavistika všeobecná a srovnávací, makedonistika, slovenistika, sorabistika, serbistika, kroatistika, polonistika a slovakistika.

Pátým krokem, avšak nikoliv podle pořadí důležitosti, bylo rozhodnutí sloučit oborové rady obou pracovišť, jak radu pro jazykovědu, tak i pro literární vědu. Nový návrh by měl obsahovat takové personální složení obou rad (viz příloha) a takovou koncepci doktorského studia, které by zaručovaly kvalitní výchovu odborníků, odpovídající teoretické úrovni, která je v našich oborech v mezinárodním měřítku žádoucí.

Pracoviště disponují dvěma knihovnami. Slovanský seminář obsluhuje tradičně i čtenáře a badatele jiných základních částí fakulty, knihovna rusistiky svým provozem těsněji přimyká k pracovišti. Chtěli bychom obě knihovny zachovat jako samostatné celky, ovšem spolehlivě a vstřícněji než dosud obsluhující své klienty.

Vzhledem k velikosti spojeného pracoviště vznikla obava, zda znovusjednocení nebude provázet tendence k redukci rozpočtu a

jiným úsporným opatřením. To by totiž snadno mohlo jednotlivé obory nebo i celou slavistiku a východoevropská studia na FF KU poškodit, ochromit či dokonce zlikvidovat. Během 90.let bylo propuštěno nebo odešlo do důchodu mnoho našich kolegů, jejichž místa zanikla. Shodou řady okolností, jejichž analýzou se na tomto místě nechceme zabývat, se na obou pracovištích v minulém desetiletí jejich zaměstnancům nepodařilo habilitovat se a získat profesorské tituly. Zároveň však začal, pro někoho paradoxně, po prvních letech po změně režimu vzrůstat počet zájemců o studium téměř všech oborů, které se na obou pracovištích pěstují. Pestrost nabídky oborů a specializací na našich pracovištích je přitom v univerzitním světě unikátní a představuje jeden z mimořádných rysů Filozofické fakulty a celé Karlovy univerzity.

VYHLÍDKY – CÍLE A ZAMĚŘENÍ

Akademická, ale i společenská potřeba moderně založené slavistiky a východoevropských studií, které by byly na vysoké odborné úrovni a měly dobrou pozici v internacionální vědecké komunitě, je dnes zjevnější než v předchozích letech. Tím naléhavější je právě nyní potřeba materiální a organizační podpory. Naše obory, pro něž je dnes charakteristická výjimečně početná vlna nadějných doktorandů a asistentů z nejmladší generace, mají možnost začít novou etapu svého rozvoje. Ještě v letošním roce by měla být zahájena nejméně čtyři habilitační řízení (v oborech polonistika, slavistika všeobecná a srovnávací a dvě v oboru ruská literatura), mezinárodní spolupráce pracovišť během několika posledních let nabyla intenzity, pro kterou bychom v minulosti těžko hledali obdobu. Zároveň je potřeba hledat pro slavistiku a východoevropská studia nová koncepční východiska.

Komunistická ideologizace nepřímo posilovala setrvačnost etnicko-lingvistické národní identifikace takzvaných Slovanů. Moderní slavistika není pochopitelně založena etnicky, národnostně – ani nemůže být omezena jen na studium jazyka či na úzce chápanou filologii. Potřebujeme teoretický fundament,

interdisciplinární rozhled, smysl pro překračování hranic a metodologie, umožňující nové úhly pohledu. K tomu je třeba silné, konzistentně koncipované pracoviště, které bude vychovávat originálně myslící odborníky.

Nové pracoviště navrhujeme nazvat Ústav slavistických a východoevropských studií. Ve dvojici názvů katedra a ústav chápeme první historicky i etymologicky jako jednodušší, centralizovanou stolicí, konstituovanou původně kolem stěžejní osobnosti jediného profesora. Ústav lépe vystihuje diverzifikovanou mnohost oborů, osobností a koncepcí, které se v něm střetají a spolupůsobí. I konotace důrazu na vědeckou práci vedle činnosti pedagogické vyhovuje našim představám, které též podporuje nynější trend – umožnit pracovníkům vedle vyučování i soustředěnější práci na vlastních vědeckých záměrech.

Východoevropská studia se samozřejmě předmětem svého zájmu zčásti se slavistikou překrývají, avšak prostřednictvím této složky názvu dáváme najevo, že studium nechápeme jako identifikaci oboru s jazykem, národem či etnikem. Navíc zvolené označení pracoviště umožňuje jak začlenění baltistiky, dosud subtilní, avšak důležité části našeho studijního a badatelského programu, tak i budoucí případné zavedení dalších specializací, které by souvisely s obory, jež se u nás pěstují, aniž by nutně musely být „slovanské“. Konečně slavistická a východoevropská studia jasně signalizují i náš zájem o studium teritoria či areálu, kde se předpokládá nikoliv redukce zájmu na zvolený jazykový aspekt či kulturní vliv, nýbrž naopak respektování mnohohvrstevnaté heterogenity zkoumaných jevů a přednášených předmětů.

Na této koncepční otevřenosti a na solidním teoretické niveau chceme založit i projekty vědecké činnosti pracoviště. Účastníme se vědeckých záměrů naší fakulty, které podporují právě badatelskou iniciativu a smělost východisek, ať je to na poli lingvistiky (ve výzkumném záměru garantovaném doc. P. Novákem), v oblasti společenských věd (kde je garantem doc.

Z.Beneš) anebo v oblasti poetiky (prof. O.Král). Naše spolupráce se Slovanským ústavem Akademie věd České republiky se v současné době soustředí především na výzkum řady otázek spojených s problematikou meziválečné emigrace z Ruska, Ukrajiny a s tématem slavistické Prahy předválečného období (zde jsme také zformulovali vlastní projekt, nazvaný „Graň – Meze – Hranice“), a hledáme také nové možnosti vzájemného personálního obohacení našich ústavů. Uvnitř Filozofické fakulty zaměřujeme pozornost na mezioborovou vědeckou práci. Důležití partneři, s nimiž jsme v poslední době vazby posílili nebo teprve navázali, jsou Ústav českého jazyka (a teorie komunikace (prof. A. Stich), Centrum komparatistiky (doc. V. Svatoň) a Ústav světových dějin (doc. F.Stellner, doc. J.Rychlík).V mezinárodní spolupráci se soustředíme hlavně na projekty, které pro vědeckou práci slibují přinést originální perspektivu a neotřelé úhly pohledu. Takové povahy jsou naše kontakty s Lipskou univerzitou (prof. Guttschmidt), s univerzitou v Kostnici (semestrální přednášky prof. R.Lachmann), se slavistikou na univerzitě v Lausanne (prof. P.Sériot) stejně jako spolupráce s Brown University (prof. A.Levický, hostující profesor na našem pracovišti) či Stanford University (prof. L.Fleischmann), kromě samozřejmé spolupráce s partnery v Sofii, Moskvě, Petrohradu, Záhřebu, Varšavě, Krakově, Lublani, v Budyšině, Bělehradě, Kyjevě, Skopje, v Rize, Vilniusu atd.

VÝHODY

Výhody znovusjednocení našich pracovišť spatřujeme úhrnem v pěti aspektech: 1) ve vědeckém ohledu umožní důkladnější komunikaci mezi jednotlivými kolegy a živější, produktivnější výměnu názorů. 2) V pedagogickém ohledu větší prostupnost oborů zpestří nabídku pro studenty. 3) Organizačně dojde ke zjednodušení a zpřehlednění všech mechanismů, které při sbližování dvou samostatných pracovišť vykazují četné komplikace a zbytečné narůstání administrativních úkonů. V neposlední řadě výše zmíněným sjednocením administrativy

uvolníme místnost pro lektory a doktorandy, kteří dosud pracují v nedůstojných podmínkách. 4) V hospodářském ohledu by měl součet rozpočtů umožnit větší flexibilitu a cílenost při zacházení s přidělenými prostředky. 5) Z hlediska mezinárodní spolupráce, jejíž význam bezesporu nadále poroste, se znovusjednocené pracoviště bude jevit na základě strukturní analogie s internacionálními konvencemi jako srozumitelný partner.

S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti, s jejichž formulacemi souhlasí zaměstnanci obou našich pracovišť, žádáme akademický senát FF UK o kladné stanovisko k návrhu na sjednocení pracovišť, který podává vedení fakulty a jejíž jednoznačně podporujeme.

Za Katedru slavistiky a Ústav východoevropských studií členové Užší ústavní rady, dne 21.ledna 2001:

Doc. Vladimír Blažek, CSc. Tomáš Glanc, Dr.

Mgr. Jan Doležal PhDr. Jitka Stiešsová

PhDr. Hana Gladkova, CSc. Mgr. Pavel Štoll Dana Zbiralová, Dr.

Návrh složení oborových rad a studijní plány v příloze.

Příloha

Sloučení oborových rad PGS slovanská filologie a ruský jazyk pod společným názvem slovanská filologie

Návrh na sloučení dosavadních oborových rad doktorského studia Slovanské literatury a Ruská literatura

Bulharistika

Kroatistika

Makedonistika

Polonistika

Serbistika

Slavistika

Sorabistika